

EXPORTURILE REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONDIȚIILE ACTUALE

EXPORTS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN CURRENT CONDITIONS

URSOI Aliona,

Doctorandă USM

ORCID:0009-0006-6233-4294

aliona.ursoi@gmail.com

Abstract

This article provides an overview of the legal framework governing the external economic activities of the Republic of Moldova, emphasizing the significant changes following the ratification of the Association Agreement with the European Union. It delves into an in-depth analysis of the trends in Moldova's foreign trade from 2014 to 2023, examining the dynamics of both exports and imports. The analysis highlights the shifts in trade patterns due to strategic integration into European markets and outlines the evolution in the trade structure across various commodity groups and geographical segments. The paper also assesses the impact of global economic shifts and regional trade agreements on Moldova's trade alignment and development. Conclusions are drawn regarding the broader implications of these trends on the future trajectory of Moldova's international trade and economic development.

Keywords: *International Economic Relations, international trade, export, Republic of Moldova*

Republica Moldova se află într-un moment crucial al parcursului său european, obținând statutul de țară candidată la Uniunea Europeană [1], precum și, oferindu-i-se de către Consiliul European [2], într-un timp record față de alte state care au ca și obiectiv integrarea în familia statelor UE, privilegiul de a demara negocierile de aderare la doar aproximativ un an și jumătate de la obținerea statutului de țară candidată. Pentru comparație, Turcia a obținut statutul de țară candidat în 1999 [3] cu demararea negocierilor de aderare în 2004 [4], Macedonia de Nord în 2005 [5], Muntenegru în 2010 [6], Serbia în 2012 [7] cu demararea negocierilor de aderarea în 2014, Albania în 2014 [8], Bosnia și Herțegovina în 2022 [9].

Statutul de țară candidat la Uniunea Europeană nu este și nu ar trebui tratat ca fiind un obiectiv final ci mai degrabă un rezultat intermediar sau o premisă (etapă) spre integrarea Republicii Moldova în comunitatea statelor europene. Obiectivul final constând în alinierea sistemului social-economic al țării la spiritul și valorile democratice ale Uniunii Europene, asigurându-se inclusiv, eficiența instituțiilor de stat, echitatea și respectarea drepturilor omului, calitatea vieții siguranța și bunăstarea tuturor persoanelor ce locuiesc pe teritoriul acesteia.

Un stat puternic și prosper se fundamentează pe o economie robustă și diversificată, iar dezvoltarea economică sustenabilă este adesea stimulată de un sector al comerțului exterior eficient și bine reglementat. În conformitate cu legislația Republicii Moldova, activitatea comercială externă este strict reglementată de stat, garantându-se astfel că toate operațiunile de import și export sunt efectuate în conformitate cu normele legale naționale și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Legea reglementării de stat a activității comerciale externe nr. 1031/2000 [10] stabilește bazele juridice pentru reglementarea comerțului exterior, asigurând o bază solidă pentru desfășurarea acestuia într-un mod care protejează interesele economice ale țării și respectă angajamentele internaționale ale Republicii Moldova. Astfel, conform prevederilor legii citate

fiecare aspect al comerțului exterior este atent monitorizat și controlat de autoritățile competente, garantând conformitatea cu legislația și promovarea unei politici de comerț echitabil și transparent.

Concomitent, Nomenclatura Combinată a Mărfurilor [11], aliniată recent la Sistemul Armonizat de descriere și codificare a mărfurilor al Organizației Mondiale a Vămlor [12], demonstrează angajamentul Republicii Moldova de a se sincroniza cu standardele internaționale în clasificarea mărfurilor. Acest sistem, utilizat la nivel global și de Uniunea Europeană, facilitează comerțul internațional prin uniformizarea categoriilor de produse, permițând o comparabilitate și o compatibilitate crescută între diversele sisteme vamale. Aplicarea nomenclurii de mărfuri recunoscută internațional ajută nu doar la simplificarea procedurilor de import-export, ci și la aplicarea coerentă a tarifelor vamale și a măsurilor de politică comercială, contribuind astfel la eficientizarea schimburilor comerciale ale Republicii Moldova pe piața globală. Această standardizare sprijină, de asemenea, eforturile de integrare economică ale țării și facilitează participarea sa activă în lanțurile valorice internaționale, conform angajamentelor sale comerciale globale și europene.

În analiza evoluției macroeconomice a Republicii Moldova, un segment deosebit de relevant îl constituie dinamica comerțului exterior. Interacțiunea dintre exporturi și importuri, exprimate în unități monetare, relevă nu numai echilibrul comercial, dar și adaptabilitatea structurală a economiei în contextul integrării europene și al schimbărilor de paradigmă în cadrul geopolitic internațional. Datele statistice cu privire la comerțul internațional al Republicii Moldova, analizate în prezentul articol reflectă traiectoria comercială țării, începând cu perioada premergătoare ratificării Acordului de asociere între Uniunea Europeană, Euratom și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte [13] și finalizând cu o perspectivă decadală.

Analiza evoluției comerțului exterior al Republicii Moldova începând cu anul 2014 este fundamentală pentru a înțelege impactul strategic al Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, inclusiv implementarea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC) dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, ca parte componentă a acestui tratat internațional. Astfel, anul 2014 a fost selectat ca punct de referință datorită semnării acestui document semnificativ, care a inițiat implementarea provizorie a ZLSAC la 1 septembrie 2014, urmată de aplicarea sa integrală începând cu 1 iunie 2016. Observăm, în baza analizei ce urmează, că aceste momente cheie au marcat o reorientare majoră a politicii comerciale a Republicii Moldova, accentuând prioritizarea și eforturile depuse pentru integrarea economică a acesteia cu piața europeană

Analiza datelor referitoare la exporturile și importurile Republicii Moldova pentru perioada 2014-2023 (Fig. 1) indică o latură complexă și dinamică a comerțului exterior. În 2014, valoarea exporturilor au înregistrat 2.34 miliarde de dolari SUA comparativ cu importurile care atingeau 5.32 miliarde de dolari SUA, evidențiind un deficit comercial de 2.98 miliarde de dolari SUA. Către anul 2023, observăm o creștere a exporturilor la 4.05 miliarde de dolari SUA, indicând o îmbunătățire a capacității sectorului exportator și o adaptabilitate crescută la provocările economice globale. Importurile, după ce au atins un vârf de 9.22 miliarde de dolari SUA în 2022, par să se ajusteze la 8.67 miliarde de dolari SUA în 2023, reflectând o posibilă stabilizare a cererii interne și o ajustare a volumului importurilor în concordanță cu evoluția producției naționale, rezultând un deficit comercial de 4.62 miliarde de dolari SUA. Aceste tendințe sugerează o menținerea a balanței comerciale negative în pofida integrării în circuitele comerciale europene și globale.

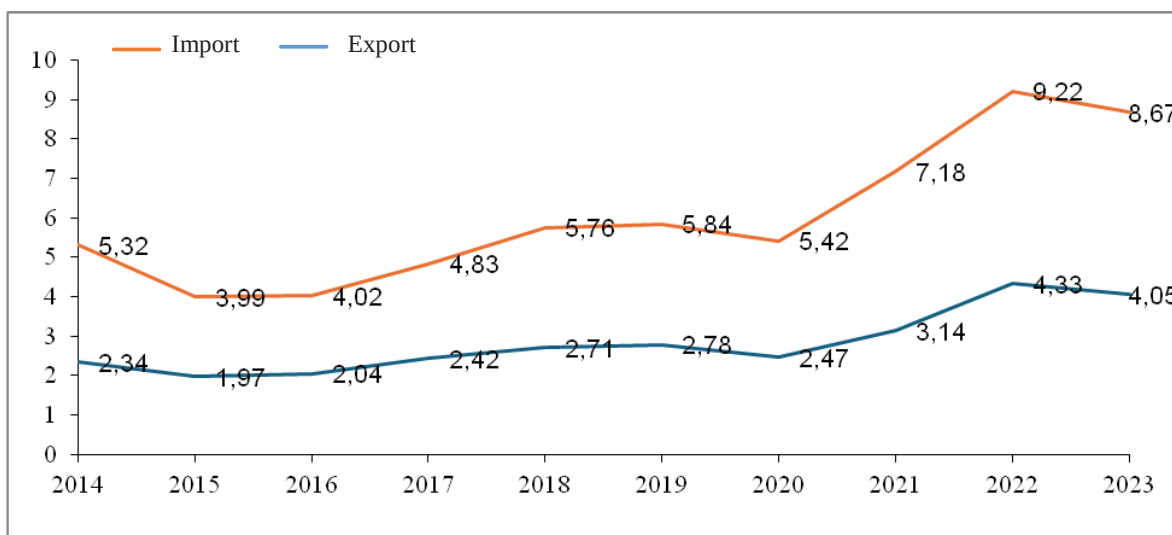

Figura 1. Evoluția exporturilor și importurilor Republicii Moldova, pe ani, miliarde dolari SUA

Sursa: Compilația autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, [accesat 22 aprilie 2024].

Disponibil:

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__21%20EXT__EXT010__serii%20anuale/EXT010100.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.

În același timp sunt elucidate modificări proporționale ale exporturilor Republicii Moldova, împărțite pe regiuni geoeconomice distincte, pentru o perioadă temporală reprezentativă (Fig.2). În baza acestui barometru al orientării comerțului exterior moldovenesc care reflectă, în mod explicit, tendințele de diversificare sau concentrare sectorială și geografică, observăm compoziția procentuală a exporturilor spre diverse blocuri comerciale și țări individuale, relevând preferințele strategice și adaptabilitatea economică a Republicii Moldova în raport cu dinamica politică și economică globală.

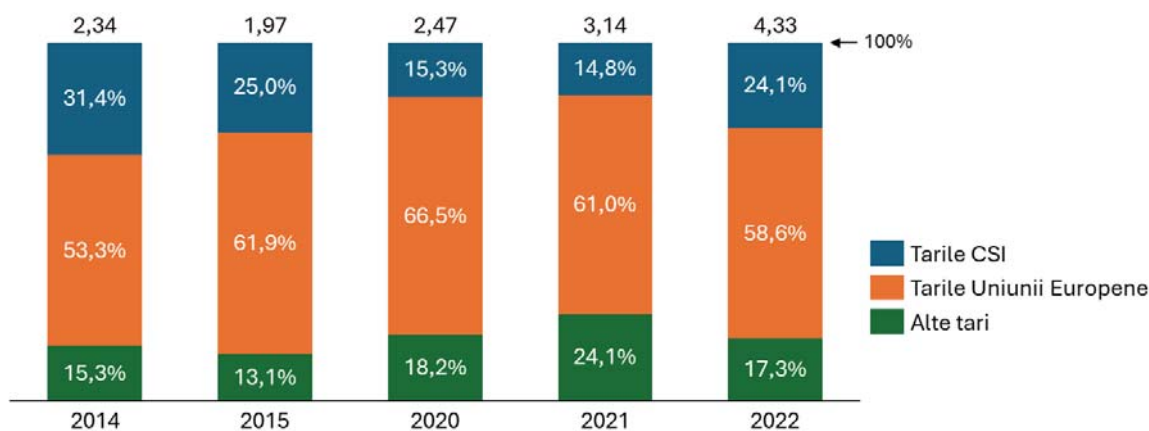

Figura 2. Evoluția exporturilor pe grupe de țări, pe ani, miliarde dolari SUA

Sursa: Compilația autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, [accesat 23 aprilie 2024].

Disponibil:

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__21%20EXT__EXT010__serii%20anuale/EXT010100.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Conform datelor Biroului Național de Statistică (Fig.2), se constată o transformare în distribuția geografică a exporturilor Republicii Moldova în perioada 2014-2023. În anul de referință

(2014), exporturile către Uniunea Europeană, înregistrau o proporție de 53,3% din total export, în timp ce piața tradițională a Comunității Statelor Independente (CSI) reprezenta 31,4%, iar alte țări 15,3%. Concomitent, se observă o schimbare semnificativă în decursul perioadei succedente, cu o creștere ponderală înclinată către Uniunea Europeană și o diminuare corolară a proporției exporturilor către CSI, culminând cu o structură în care exporturile către Uniunea Europeană reprezintă 61,0% (2021), în contrast evident cu diminuarea spre CSI la 14,8%. Această evoluție poate fi interpretată ca o consolidare a legăturilor economice cu Uniunea Europeană și o reconfigurare a politicilor comerciale moldovenești pentru a răspunde mai eficient la cerințele și standardele pieței comune europene. De asemenea, o atenție sporită trebuie să fie acordată și exporturilor cu destinația către alte țări decât cele ce fac parte din Uniunea Europeană și , care au înregistrat o creștere de la 15,3% la 24,1%, indicând diversificarea destinațiilor exporturilor dincolo de partenerii tradiționali. Aceste tendințe ar putea fi catalizate de acordurile de liber schimb și de intensificarea colaborărilor economice bilaterale și multilaterale.

Contrastul între anii 2014 și 2023 (Fig. 3) ne permite să înțelegem cum s-au schimbat preferințele și direcțiile strategice în comerțul extern moldovenesc, de la o dependență mai mare de piața tradițională CSI, spre o îmbrățișare tot mai puternică a piețelor europene și o diversificare accentuată a destinațiilor de export.

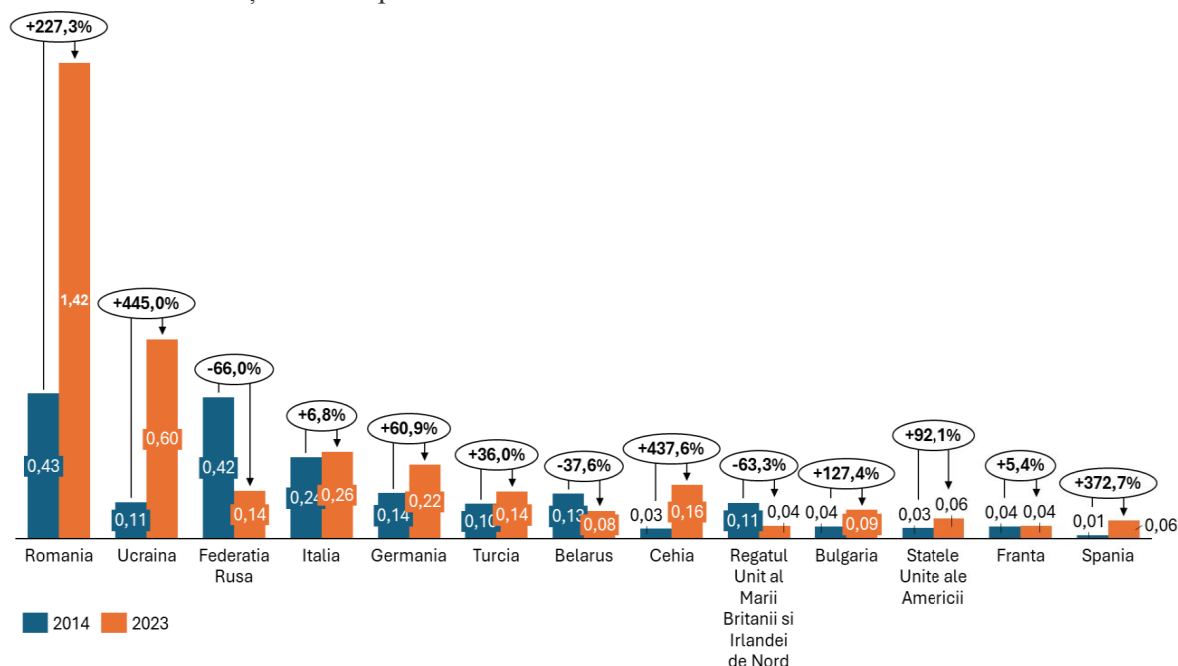

Figura 3. Evoluția exporturilor Republicii Moldova pe principale țări partenerie sub aspect comparativ 2014 versus 2023, miliarde dolari SUA

Sursa: Compilația autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, [accesat 23 aprilie 2024].

Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__21%20EXT__EXT010__serii%20anuale/EXT010100.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Observăm schimbările în destinațiile de export pentru Republica Moldova între anii 2014 și 2023 (Fig. 3), care indică următoarele tendințe:

- **Creștere semnificativă a exporturilor către România și Ucraina** | Exporturile către România indică o creștere de +227,3%, fapt care evidențiază relația economică dezvoltată între

aceste două state, inclusiv impactul eforturilor Moldovei de a se integra economic în piețele europene, facilitate de ZLSAC.

Exporturile către Ucraina au crescut cu +445,0%, creștere semnificativă în anii 2022-2023, ce ar putea fi atribuit unor factori diverși, inclusiv schimbările geopolitice, aspirațiilor comune ale ambelor state de a se integra în Uniunea Europeană, acordurilor comerciale bilaterale sau o cerere mărită pe piața ucraineană urmare a războiului declanșat de Federația Rusă împotriva Ucrainei în februarie 2022.

- **Reducerea exporturilor către Federația Rusă** | Se observă de asemenea, o scădere semnificativă a exporturilor către Federația Rusă, de -66,0%. Această scădere ar putea reflecta impactul sancțiunilor, tensiunilor politice sau o orientare strategică a exportatorilor moldoveni către alte piețe.

- **Creșteri către statele membre ale UE** | Se remarcă creșteri ale exporturilor către țări precum Germania (+60,9%) și Italia (+36,0%), ceea ce se aliniază cu orientarea Republicii Moldova către piața UE în baza facilităților și oportunităților oferite de ZLSAC.

Totuși, există o scădere în exporturile către Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (-63,3%), ce ar putea fi datorată ieșirii Regatului Unit al Marii Britanii din Uniunea Europeană și schimbărilor ulterioare ale politicii comerciale.

- **Schimbări variate în alte țări** | Se constată o creștere semnificativă a exporturilor către Spania (+372,7%) și Statele Unite ale Americii (+92,1%), sugerând eforturi de succes în diversificarea piețelor.

Republica Cehă, în calitate de piață de destinație a înregistrat de asemenea o creștere substanțială în exporturile moldovenești (+437,6%), indicând dezvoltarea și diversificarea relațiilor comerciale.

În ansamblu, datele din 2023, la un deceniu după implementarea ZLSAC, indică o apropiere semnificativă a Republicii Moldova către Uniunea Europeană și o distanțare de Federația Rusă, cu o diversificare notabilă a destinațiilor sale de export. Datele subliniază importanța adaptării strategiilor comerciale la peisajele economice globale în evoluție și beneficiile potențiale ale acordurilor comerciale în deschiderea de noi piețe.

Cu referire la structura exporturilor pe categorii principale de mărfuri, Tabelul 1 ilustrează evoluția detaliată a exporturilor Republicii Moldova, segmentat după categorii majore de produse și principalii parteneri comerciali: CSI și Uniunea Europeană. Această analiză oferă o perspectivă amplă asupra schimbărilor în structura comercială a Moldovei și evidențiază adaptarea sectorului exportator la dinamica pieței globale și preferințele comerciale regionale. Analizând datele din Tabelul 1, sub aspect sectorial, categorii de produse precum cele de origine vegetală și echipamentele electrice indică creșteri semnificate către piața Uniunii Europene, indicând o adaptare tangibilă a producătorilor locali la cerințele și standardele pieței europene. De exemplu, produsele vegetale au înregistrat o creștere semnificativă de la 247.7 milioane USD în 2014 la 653.4 milioane USD în 2022 în Uniunea Europeană, reflectând diversificarea culturilor agricole și investițiile în tehnologii agricole performante, ultimele fiind realizate cu suportul diverselor programe ale UE. Totodată, au crescut și exporturile de grăsimi și uleiuri vegetale sau animale către UE, de la 72.5 milioane USD la 285.9 milioane USD, ceea ce ar indica asupra unei îmbunătățiri a calității și a capacității de producție.

În contrast, exporturile către CSI au rămas relativ stabile sau au scăzut în unele sectoare. Acest fapt sugerează că producătorii moldoveni își diversifică piețele de desfacere și își reduce

dependența de piața tradițională CSI, concentrându-se mai mult pe integrarea în economia europeană și pe accesarea unor piețe mai largi și mai profitabile.

Tabel 1. Evoluția exporturilor Republicii Moldova pe ani, grupe de țări și produse principale, milioane dolari SUA

	2014			2020			2021			2022		
	Total	CSI	UE	Total	CSI	UE	Total	CSI	UE	Total	CSI	UE
Total	2339.5	735.6	1246.0	2467.1	377.0	1640.4	3144.5	466.2	1919.5	4332.1	1043.0	2537.5
Animale vii și produse ale regnului animal	59.7	43.3	9.3	33.9	11.5	7.3	36.9	11.6	10.6	29.9	8.5	11.0
Produse ale regnului vegetal	549.7	138.4	247.7	571.4	132.3	293.2	869.9	154.2	358.2	1067.7	155.3	653.4
Grasimi și uleiuri de origine animală sau vegetală	77.5	0.4	72.5	103.5	0.1	84.4	121.1	0.0	106.7	376.1	2.9	285.9
Produse ale industriei alimentare	378.4	185.9	111.9	379.0	77.0	177.6	408.2	89.2	173.7	462.6	91.7	207.9
Produse ale industriei chimice	168.3	144.8	14.6	78.7	52.7	15.1	112.4	85.3	14.5	87.4	51.6	18.3
Materiale plastice și articole din material plastic	45.6	24.5	15.7	39.7	5.4	24.3	46.9	7.9	26.8	71.3	18.0	36.9
Materiale textile și articole din aceste materiale	330.1	55.5	246.5	289.8	22.1	201.0	334.0	26.4	217.3	357.2	19.4	245.1
Mașini și aparate, echipamente electrice și părți ale acestora	309.4	51.0	254.2	520.5	21.6	482.7	573.3	23.6	530.3	595.4	30.0	543.4

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, [accesat 25 aprilie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__21%20EXT__EXT010__serii%20anuale/EXT010500.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Analiza datelor statistice oficiale relevă o serie de constatări și recomandări strategice pentru îmbunătățirea perspectivelor de export ale Republicii Moldova. Politica economică trebuie să se concentreze pe susținerea creșterii numărului de întreprinderi, inclusiv a celor care generează o valoare adăugată înaltă și pe internaționalizarea afacerilor. Este recomandată finalizarea ajustării infrastructurii de calitate, dezvoltarea diplomației economice și a imaginii de țară pentru a spori competitivitatea exporturilor .

O viziune națională de promovare a exporturilor este esențială pentru diversificarea structurală a exporturilor moldovenești și pentru asigurarea continuității în politicile de promovare a exporturilor și atragerea investițiilor. Implementarea efectivă și coordonată a politicilor și programelor orientate spre dezvoltarea exporturilor este, de asemenea crucială.

Recomandările sugerează, de asemenea, că Republica Moldova ar trebui să exploateze efectul pozitiv al acordurilor de liber schimb și să urmeze o direcție de diminuare a vulnerabilității economice, promovând relații comerciale stabile și de lungă durată prin reglementări clare.

În concluzie, Republica Moldova ar putea avea perspective de export favorabile dacă acționează în direcția stimulării inovației, îmbunătățirii capitalului uman și tehnologic, și dacă își

dezvoltă relațiile comerciale regionale și internaționale, toate acestea contribuind la o creștere economică durabilă și la reducerea vulnerabilității în comerțul internațional.

Bibliografia

1. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 23-24 iunie 2024 privind acordarea Republicii Moldova a statului de țară candidat, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/24/european-council-conclusions-23-24-june-2022>;
2. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 14-15 decembrie 2024 privind recomandarea de demarare a negocierilor de aderare, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/15/european-council-conclusions-14-and-15-december-2023/>
3. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 10-11 decembrie 1999 privind acordarea Turciei a statului de țară candidat, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/turkey/>;
4. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 16-17 decembrie 2004 privind recomandarea de demarare a negocierilor de aderare a Turciei, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la: [ww.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/turkey/](http://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/turkey/);
5. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 15-16 decembrie 2005 privind acordarea Macedoniei a statului de țară candidat, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/republic-north-macedonia/>;
6. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 16-17 decembrie 2010 privind acordarea Muntenegrului a statului de țară candidat, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/montenegro/>
7. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 1-2 martie 2012 privind acordarea Serbiei a statului de țară candidat, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/serbia/>;
8. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 26-27 iunie 2014 privind acordarea Albaniei a statului de țară candidat, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/albania/>;
9. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului din data de 15 decembrie 2022 privind acordarea Bosniei și Herțegovinei a statului de țară candidat, [accesat 15 aprilie 2024], disponibil la: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/bosnia-herzegovina/>;
10. Parlamentul Republicii Moldova, Legea reglementării de stat a activității comerciale externe nr. 1031 din 8 iunie 2000, [accesat 20 aprilie 2024], disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132774&lang=ro;
11. Parlamentul Republicii Moldova, Legea nr. 172 din 21 septembrie 2000 privind aprobarea Nomenclaturii combinate a mărfurilor, [accesat 20 aprilie 2024], disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141553&lang=ro;
12. Parlamentul Republicii Moldova, Legea nr. 435 din 28 decembrie 2023 pentru modificarea Legii nr. 172/2014 privind aprobarea Nomenclaturii combinate a

- mărfurilor, [accesat 20 aprilie 2024], disponibil la:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141200&lang=ro
13. Parlamentul Republicii Moldova, Legea nr. 112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere, [accesat 20 aprilie 2024], disponibil la:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=83489&lang=ro;
 14. Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova, disponibil la
www.statistica.gov.md;
 15. Anuarele statistice ale Republicii Moldova din ultimii ani, disponibile la:
https://statistica.gov.md/ro/buletin-statistic-trimestrial-editiile-2005-2021-9877_59482.html
 16. Banca Națională a Moldovei, disponibil la: www.bnm.md.